
NÄR SMÄLTDEGELN SMÄLTER

GUDRUN PERSSON

"African-Americans, Asian-Americans, Puerto Ricans/Latinos, and Native Americans have all been the victims of an intellectual and educational oppression that has characterized the culture and institutions of the United States and the European American world for centuries.

"Ur statens New Yorks rapport för läroplan i historia."

"As part of the Eurocentric tradition, there seems to be silence on questions of hegemony, that is, the inability to admit the mutual conspiracy between race doctrine and educational doctrine in America."

Molefi Kete Asante, ordförande för Afro-Amerikanska studier vid Temple University.

• •
Annu tio år efter det ödesdigra framtidsåret 1984 kan man höra suckar av lättnad varvade med högbröstad självgodhet över att Orwells skräckvision inte förverkligades. Tvärtom, sägs det, föll förtryckets murar och frihet i tal och skrift spreds när demokratin segrade. Allt detta är riktigt och sant, men det är knappast hela sanningen. Snarare tycks all uppmärksamhet varit så koncentrerad på just Orwells beskrivning av förtrycket att andra former av förtryck inte noterats. Dessutom är det lättare att identifiera den totalitära staten än en sublimare form av åsiktsförtryck. Låt oss för ögonblicket lämna Europa och istället för att blicka österut, vända blicken västerut och granska kalla krigets segrare.

Förvirrad debatt

"Stamtänkandets virus hotar den internationella politiken likt aids – det ligger latent i många år för att sedan blomma upp och förstöra länder." Det skrev den engelska tidskriften *The Economist* 1991 under rubriken "Krig i Europa" apropå det Jugoslavien som då stod på randen till fullständig kollaps. Det är ord som i hög grad är aktuella i, det med Europa historiskt förbundna, USA. Under etiketten *political correctness* (PC) har de senaste åren pågått en lika förvirrad som intensiv debatt. Men vad handlar egentligen debatten om? Det har knappast blivit lättare av att termen importerats till Sverige (under den mindre lyckade benämningen politisk korrekthet) där den till exempel fått beteckna den numera avgångne LO-ordföranden Stig Malms grodor (vem var det förresten som sade att LO-borgen bytt namn till Pittsburg?), samt det faktum att städerskor skulle heta lokalvårdare skulle heta sanitetstekniker. Detta är dock en-

GUDRUN PERSSON är slavist och har varit verksam som ledarskribent i Svenska Dagbladet.

dast exempel som ytligt sett kallas PC och som döljer de djup den amerikanska PC-debatter rör sig i.

Under de sista åren av det tjugonde århundradet, som sett blodiga utopiska dik-taturer från både höger och vänster miss-lyckas, träder nu apostlar för det "politiskt korrekta" fram. De har kallats de nya barbarerna och skulle lika gärna kunna kallas de nya utopisterna. Detta är perso-ner som inte nöjer sig att fritt ge uttryck för en åsikt – de förnekar att yttrandefri-het existerar, de kräver rasrelaterad kvo-tering och fordrar att historien skrivs. Den vildvuxna PC-debatten spänner över flera områden: yttrandefrihet, ut-bildningspolitik, samt universitetens kurs-planer och litteraturlistor. Främst den se-nare debatten behandlas här.

Anti-intellektualismen kodifieras

Flera faktorer kan skönjas bakom feno-menet political correctness: postmoder-nismen med rötter hos tänkare som Saussure, Derrida och Foucault, den amerikanska liberalismens besatthet av jämlikhet över allt annat. Bakgrunden till det senare står att finna i 60- och 70-ta-lens radikalism och de radikala grupper som då bildades för bland annat de homosexuellas rättigheter. Ett tredje in-slag i PC är – inte minst – det ideologiska släktskapet med marxism-leninismen. Det kan synas vara en paradoxal jämfö-relse, men framförallt i språkbruket fram-träder parallellen med önskvärd (eller snarare skrämmande) tydlighet.

Trogna kamraterna

Själva termen, political correctness, kom-mer från vänstervokabulären och använ-des för att beskriva de riktigt trogna kam-raterna som alltid följde den officiella partilinjén. I debatten om PC har den använts så flitigt från alla håll att den inte längre anses politiskt korrekt. I USA tog debatten fart på allvar 1987 genom Allan Blooms bok *The Closing of the American Mind* som blev en storsäljare. Att Bloom en gång var aktiv på vänsterkanten hin-drade inte att han relativt tidigt gjorde en klar analys av den politiska korrektheten. PC-aktivisterna brukar ibland försvara sig genom att hävda att de blivit utsedda till de konservativas nya fiender efter kom-munismens sammanbrott. I själva verket är debatten betydligt äldre. Ytterligare ett exempel är dåvarande chefen för Natio-nal Endowment for the Humanities, William Bennets, kritik av universiteten i skriften *To Reclaim a Legacy* (1984). Att debatten intensifierats beror främst på två saker: konsekvenserna av PC-föresp-råkarnas aktiviteter har blivit tydligare i takt med att allt fler universitet drabbas, samtidigt har PC-apostlarna blivit allt mer militanta och intoleranta mot olik-tänkande.

Men innan vi går in på detaljerna i de-batten kan några exempel vara på sin plats för att illustrera vad det handlar om.

Till domstol

Under våren 1993 var amerikanska tid-ningar fyllda med artiklar om en 18-årig judisk student som hade stämts av några

kvinnliga svarta studenter för rasism. Det hela utspelade sig vid University of Pennsylvania och hade börjat ett halvår tidigare, en natt när studenten pluggade inför de första proven. Utanför fönstret hade de kvinnliga medstudenterna uppenbarligen gjort sig en glad kväll, vilket störde den nyinryckte studenten. Han öppnade fönstret och hojtade: "Hey, you, waterbuffalos, if you want a party there is a zoo further down the street." De festande kände sig djupt kränkta och beslutade sig för att gå till domstol. Den judiske studenten försvarade sig med att "waterbuffalo" var en judisk beteckning för "klantskalle" och inte alls skulle tolkas som rasism. Universitetsledningen ville först relegera studenten, men beslöt sig sedermera för att två sin händer och förklara sig oförmögen att göra någonting. Nu slutade det hela med att kvinnorna drog tillbaka sin anmälan veckorna innan fallet skulle upp i rätten.

Varför är detta intressant? Av flera skäl: det utspelar sig på ett universitet – kärnan för PC-debatten och det belyser en, kanske två, av PC-aktivisternas favoritmotsättningar – ras och kön (den tredje är klass). Dessutom, och det är ett mycket tydligt drag, det visar på total avsaknad av sunt förnuft, i detta fall hos universitetsledningen.

Historeförfalskning

Vi kan ta ett exempel till. I staten New York står det inskrivet i läroplanen för amerikansk historia att USA:s konstitution vilar på tre grundpelare: Upplys-

ningen (1800–1900-talen), Haudenosaunee politiska system och de koloniala erfarenheterna. Haudenosaunee hänför till den sammanslutning av fem (sedermera sex) indianstammar i de norra delarna av staten New York. De hanterade sina angelägenheter genom ett hövdingaråd med en röst per hövding. Att indianerna haft sin roll i USA är klart, men att tillmäta just dessa stammars inflytande över den amerikanska konstitutionen lika stor värde som arvet från upplysningen är inget annat än historieförfalskning. Att historiska fakta ignoreras till förmån för politiska mål är en direkt parallell till den marxist-leninistiska historieskrivningen.

"Kursplanerna i litteratur skapades av uppsatta anglikanska skitsövlar med syfte att framhäva sin sociala klass", som professor Stanley Hauerwas vid Duke Divinity School uttryckt det. Språkbruket är iögonfallande. I Sovjet kallades poeten Anna Achmatova för hora. "Folkets fiender" fanns överallt. "Fredlig samexistens" betecknade förhållandet till länder som ockuperats eller skulle komma att ockuperas av Sovjetstaten.

Ny historia och litteratur

Därför har det sunda förnuftet så svårt att försvara sig. En som fått nog är historikern Arthur M. Schlesinger, Jr. – en gång verksam inom John F. Kennedys administration. I sin *The Disuniting of America* går han till angrepp mot PC-aktivisternas stolligheter. Han jämför dagens hetsjakt på "politiskt inkorrekta" med kommunistkräcken på 50-talet. Men det är

en jämförelse som inte tar hänsyn till de långtgående konsekvenserna av PC. PC-aktivisterna nöjer sig inte med att uppsöka och avsätta meningsmotståndare. Målet är satt högre än så: att skriva en ny historia och skapa en ny litteratur.

Ytterligare ett framträdande drag i denna utopi är en obruten tro på kollektivets styrka framför individen. Gruppen, kollektivet, rasen är de enheter som premieras. Vid en första anblick kan det synas paradoxalt, men konsekvensen av PC-budskapet blir raka motsatsen till det som PC-aktivisterna säger sig stå för. Under falska förtecken av pluralism och mångfald proklameras konformism och enfald. Förhållningsregler skrivs in vid allt fler universitet och allt som inte passar in i utopin skall rensas ut.

Tredje världen

PC är en sjukdom som spritt sig med skrämmande hastighet. Naturligtvis är det inte lika ställt överallt; det finns många universitet som håller den akademiska frihetens fana högt, men den politiska korrektheten har vunnit mycket mark under senare år. De är enligt National Endowment for the Humanities möjligt att ta examen från 78 procent av de amerikanska universiteten utan att ha läst en enda historiekurs i västerländsk civilisation. Det är en hög siffra med tanke på att sådana kurser var ett obligatorium så gått som överallt till bara för några år sedan. Vid flera universitet har det också blivit obligatoriskt med kurser om tredje världen och om etniska studier, men inte i

västerländsk civilisation.

Ändå är det inte historieämnet som drabbats värst – utan litteraturen. Liksom socialrealismen som skulle utgöra grunden för en ny litteratur och konst och i förlängningen en ny människa, syftar PC mot en ny och bättre värld. Att då erövra litteraturen och därmed språket är fundamentalt. Svarta amerikaner blir African American, indianer Native Americans, inom litteraturen kallas böcker inte längre böcker utan texter. Hela lexikon har utgivits för att orientera folk i detta orwelliska nyspråk. Och det är bäst att läsa på. Annars kan det gå som för historieprofessorn vid Harvard, Stephan Thernstrom. I en skrift på sex sidor korsfästes Thernstrom och han tvingades lägga ner kursen.

Stöpas i samma form

Det kan noteras att populariteten för PC-apostlarnas budskap inte är odelad. Vid Harvard har antalet sökande till kurserna i fransk litteratur sjunkit drastiskt. Tidigare var de fyllda till bredden (omkring 50 antogs av flera hundra sökande). Hösten 1993 antogs endast åtta studenter. Fransk feminism på bekostnad av Baudelaire, Hugo, France har sitt pris. I ett längre perspektiv är denna utveckling djupt oroande. Extrema professorer sitter i orubbat bo medan studenterna blir lidande. Det som håller på att skapas är således raka motsatsen till en fri akademisk debatt. Vid universiteten skall alla stöpas i samma form, de studier som bedrivs präglas inte av oberoende och integritet,

utan framstår som en mekanisk inläring av politiskt acceptabla fakta. Det är i grunden ett system som föga skiljer sig från den marxist-leninistiska utbildningsideologin som förhindrade varje form av seriös humanistisk forskning – och även till stor del naturvetenskaplig forskning – i de kommunistiska diktaturerna.

"God litteratur"

Platon, Shakespeare, Kant, Tolstoj ersätts med verk av kvinnor, homosexuella och svarta författare, just av skälet att de är kvinnor, homosexuella osv. Effekten har inte uteblivit. När socialisten Irving Howe råkade notera att "Bibeln, Homeros, Platon, Sofokles, Shakespeare är viktiga i vår kultur" fick han svar på tal av en upprörd läsare, nyutexaminerad från Amherst. Howe hade glömt flera centrala verk för den amerikanska kulturen: Quran, Gita Konfucius till exempel.

De politiskt korrekta hävdar att det tidigare urvalet av litteratur vid universiteten har präglats av rasism och fördomar mot minoriteter. Detta måste nu ändras. Ett av syftena – hävdas det – är att stärka självkänslan hos eleverna. Det faktum att vita klarar sig bättre i skolan förklaras således med att de får läsa vita författare. En svart som läser svarta författare skall så få stärkt självkänsla. Men är detta sant? Självklart inte.

För det första kan man ifrågasätta argumentet att litteratur stärker självkänslan hos raser – rätt sorts litteratur, ty enligt denna syn kan aldrig en latinamerikan läsa Homeros och känna sig

befryddad. En människas självkänsla är en personlig sak, inte något som kan föras upp på ett abstrakt plan och gälla generellt för "rasen".

Värdenihilism

Bakom denna förvridna syn på litteratur döljer sig ett annat karaktäristiskt drag hos PC-aktivisterna – värdenihilismen. Man förnekar allmänmänniska värden. Allt som sägs eller skrivs är i grunden uttryck för ras, klass eller kön. Shakespeare blir i detta inte så mycket en författare som en vit manlig anglosax. Värdet av yttrandefrihet förkastas: "Professorer borde ha mindre yttrandefrihet än författare och konstnärer, eftersom de skall skapa en bättre värld", har Barbara Johnson, professor vid Harvard fastslagit.

Mönstret känns igen från den onda tiden i Sovjet. Genom att förlöjliga och smutskasta god litteratur undermineras traditionella värden. En ny litteratur, en ny värld, det nya Utopia skall skapas. Så kommer det sig att årets nobelpristagare i litteratur, Toni Morrison, tillika professor i litteratur, förkastar sitt eget språk som "en rasistisk tvångströja". Rousseaus formulering att "människan är född fri, men överallt är bojor" svävar över dessa nya utopister.

USA – ett land i nedan

Konsekvenserna för den amerikanska civilisationen är långtgående och genomgripande. USA har under lång tid i Europa utgjort en dröm om det förlovade landet, en plats att fly till när allt annat

misslyckats, en plats att börja om på, där inte klass, religion eller politisk övertygelse finns som hindrande bojar. Denna dröm – i många fall endast en dröm – har liknats vid den berömda amerikanska smältdegeln. Det är tveksamt om dessa liknelser avspeglar de verkliga förhållandena, men faktum är att frågan inte längre är om smältdegelsteorin håller. Själva smältdegeln håller på att smälta. Det Amerika som, enligt Gunnar Myrdal, ständigt kämpade för sin själ förnekar att det alls finns någon själ. I motsats till smältdegeln, som skulle överbrygga men därav inte utplåna etniska skillnader, hävdas nu att skillnaderna mellan folk är den verkliga kryddan i livet. Den amerikanska civilisationen avfärdas som en av vita män konstruerad förtryckarstat.

Isolationistiske Clinton

Vad vi ser är en civilisation i nedan. In har smugit sig tvivel och tvehågenhet. Inför det nya årtusendet vänder sig USA från Europa. Det är extra tydligt med den i grunden isolationistiske Bill Clinton som galjonsfigur, men symptomen har naturligtvis djupare grund än presidenten. USA förnekar sin historia, sitt europeiska arv. Män som Montesquieu, Locke, Voltaire förkastas. Ett land som förnekar sin historia var den dröm marxismens sociala ingenjörer – förgäves – försökte förverkliga. Vaclav Havel har träffsäkert noterat att "den som fruktar sitt förflutna, fruktar med nödvändighet också sin framtid. De som förfalskar his-

torien kan aldrig stärka friheten utan endast äventyra den".

Genom att föra debatten som om handlade den om "demokrati" har man också på ett effektivt sätt skyddat sig för angrepp. De senaste påfundet i de politiskt korrekta "kamp" är masstölder av de tidningar som inte anpassar sig. Detta under förevändningen att tidningarna är "rasistiska". Universitetsstyrelserna underlåter oftast att stävja dessa lagbrott av rädsla för att stämplas som "rasister". Universitetet skall vara en plats där fri och öppen debatt är själva livsluften – istället barrikaderar sig de svarta för sig, latinamerikaner för sig, asiater för sig.

Demokratins täckmantel

Det kanske mest oroväckande av allt är svårigheterna för det sunda förnuftet att försvara sig. Den vita majoriteten och de "klassfiender" bland minoriteternas intellektuella befinner sig i ständig försvarsposition. Detta beror till stor del på det faktum att de som traditionellt försvarat sanning och yttrandefrihet varit bland de första att förkasta det fria samhällets grundstenar – under förment välmening, under demokratins täckmantel. Här ligger själva sjukan.

En ljuspunkt, har det sagts, är dock att det pågår en vildsint debatt där de politiskt korrekta blir allt mer militanta, inte ryggas för lagbrott och ständigt flyttar fram sina positioner på sanningens och den akademiska frihetens bekostnad. Det är en debatt vars värde dock är tveksamt.

Strängt taget är en debatt för debattens skull värdelös. Det är som att diskutera om Solzje-nitsyns *En dag i Ivan Denisovitjs liv* eller *Cancerkliniken* skall censureras, men aldrig beröra frågan om censurens existens.

Friheten kringskärs

Det var en självklarhet i den kommunistiska östdiktaturena att hela tiden föra debatten på gränsen till det förbjudna. Det som skrevs mellan raderna blev det egentliga budskapet. Omärkligt för

diktatorerna kunde så gränsen flyttas fram, taket höjas något och ett andningshål skapas. De dissidenter, som så lätt hyllats på avstånd i väst, hade större insikt – inte bara i sina egna samhällen – utan också i demokratins svaghet och styrka. Kort sagt: de hade sjukdomsinsikt. Det samhälle som inte har insikt om sin egen sjuka har ingen möjlighet att bota sig. På så sätt kan militanta extremisters handlingar sanktioneras allt under det att friheten kringskärs och den fria debatten kvävs.